

AFGHANISTAN ■ Trump vil have de amerikanske soldater hjem fra Afghanistan, og det vil Taliban også. Det resulterer nu efter alt at dømme i en fredsftale, der på sigt kan blive afslutningen på Vestens 19 år lange og blodige krig mod guerillahæren.

Taliban ønsker at være i fred

NANNA MUUS STEFFENSEN

Helmand - Abdullah er en udmattet talebaner. Jihad er ikke længere, hvad det har været. Taliban er ikke længere, hvad det har været. Krigen har været for længe, og for mange har mistet livet. Nu er tiden inde til fred, mener manden, som i 15 år har kaldt sig taleb. Derhjemme har han den AK47, bevægelsen for mange år siden udleverede til ham.

»Taliban tror ikke længere selv på kampen, de taler alle sammen om fred. De har fået nok, de er trætte,« siger Abdullah, som bor i den Taliban-kontrollerede by Marjah i Helmand-provinsen.

Abdullahs hår og skæg er stort og sort, øjnene klare blågrå. Han bærer en sort turban og rosa *shalwar kameez*, den traditionelle lange skjorte og løse bukser. Fra brystet ud på hans skulder løber et stort lyserødt ar, et minde om en regeringssoldats kugle. Et andet sted på kroppen har han en tatovering, som skal gøre det muligt at identificere ham, hvis han skulle blive slået ihjel på brutal vis. Weekendavisen kender Abdullahs rigtige navn, men har ændret det i artiklen, for talebaneren har nemlig ting på hjertet, som ikke vil falde i god jord hos hans fæller. Han vil heller ikke fotograferes.

»I begyndelsen var de store ledere gode mænd. De holdt sig fra penge og kæmpede kun for den hellige jihad. Men kommandanterne i dag stjæler og bestikker. Almindelige talebanere ser på dem og kopierer deres opførsel. Systemet har fået en virus,« siger Abdullah.

En historisk delvis våbenhvile har siden lørdag sænket sig over Afghanistan; en test forud for en længe ventet aftale mellem USA og Taliban, som efter planen vil blive indgået denne weekend. Aftalen vil blive første skridt på en lang og svær vej mod en afslutning på den 19 år lange krig. Et nyt kapitel for et folk, der i mere end 40 år har levet i vold og konflikt. Mange afghanere tør i disse dage for første gang i årevis drømme om en fred, de aldrig har oplevet. Selv 19 års krig har ikke slukket håbet.

TIL BEGGE PARTERS FORDEL

Aldrig før har man været så tæt på en aftale. Tilingen er oportun for Taliban-bevægelsen: Bevægelsen kontrollerer i dag mere af landet end på noget tidspunkt siden 2001. En politisk aftale kan give bevægelsen legitimitet både hjemme og internationalt. Talebans forhandlere har stået stærkt i forhandlingerne om den aftale, de har tænkt sig at sælge som en sejr til baglandet.

For Taliban ved, hvor ivrig USAs præsident Donald Trump er for at opfylde sit løfte om at afslutte krigen inden præsidentvalget til november.

Og selv USAs øverste militære chef i Afghanistan, general Austin S. Miller, har anerkendt, at Taliban ikke kan besejres militært.

De færreste tror dog, at vejen til fred bliver let. Men mange håber, at disse dage vil gå over i historien. En aftale mellem USA og Talebans top vil betyde, at USA over en periode begynder at trække de omkring 13.000 amerikanske tropper i landet hjem. Omend amerikanerne med al sandsynlighed vil beholde muligheden for at fortsætte antiterroroperationer mod Islamisk Stat på afghansk jord.

Men tilbagerulningen af det amerikanske engagement kan også få betydning for NATOs indsats i Afghanistan, som cirka 155 danske soldater i dag er del af.

Det forudsætter dog alt sammen, at Taliban holder sin del af aftalen og stopper sine angreb og garanterer, at Afghanistan ikke i fremtiden igen bliver et helle for internationale terrororganisationer som al-Qaeda og Islamisk Stat. Bevægelsen skal desuden påbegynde forhandlinger med den afghanske regering om landets politiske fremtid. Den del bliver især svær.

MISTET KAMPGEJSTEN

Talebans top har tilsyneladende denne gang villet undgå scenen som dem, der udspejlede sig under en våbenhvile i 2018. Dengang tog begejstrede talebanere ind til byerne for at spise is og kramme regeringssoldater for åbent kamera. For nogle krigere var det et positivt første møde med byer, de var blevet fortalt var fulde af synd, og landsmænd, de havde fået fortalt var vantro. Taliban har derfor beordret sine krigere til ikke at rejse ind til regeringskontrollerede byer.

Abdullah har trods det anbefaling. Han har udnyttet våbenhvilen til at følge en kvinde i familien til lægen i Lashkar Gah, hovedbyen i Helmand-provinsen, som regeringen kontrollerer.

Weekendavisen møder ham i en have uden for byen. Før krigen levede han et simpelt liv og dyrkede familiens jord.

Taliban kontrollerer i dag mere af landet end på noget andet tidspunkt siden invasionen i 2001, da bevægelsen blev tvunget fra magten. Alligevel mener Abdullah, at bevægelsen er presset til at indgå en aftale med amerikanerne. Mange almindelige talebanere er udmattede ligesom han selv, fortæller han.

»Taliban har et stort navn lige nu, men det er ren overflade. Nedenunder er der intet. Krigerne har mistet kampgejsten,« siger Abdullah.

USA har, siden forhandlingerne begyndte, ført en intensiv militærkampagne med luftangreb og specialstyrker for at få ram på højtstående talebanere. Men indsatsen har også kostet mange civile livet.

I den første halvdel af 2019 slog regeringshæren med amerikansk støtte flere civile ihjel end alle oprørsgrupper tilsammen ifølge UNAMA, FN's Afghanistanagentur. UNAMA dokumenterede for femte år i træk en stigning i antallet af dræbte og sårede civile som følge af luftangreb, de fleste udført af internationalt militær.

Bare tre dage før våbenhvilen begyndte lørdag, blev syv betjente dræbt af formodede talebanere på dette checkpoint ved frontlinjen i Helmand. I denne weekend indgår Taliban og USA efter planen en aftale for at afslutte krigen, der også har kostet 43 danske liv.

En afghansk betjent bærer krigen på sin ryg, efter at granatsplinter flængede den. Afghanerne har levet i krig og konflikt i mere end 40 år, og mange soldater og betjente har aldrig oplevet fred.

Set over hele året var Taliban ansvarlig for flest civile ofre i 2019. Denne uges delvise våbenhvile er en test af, om Talebans top overhovedet ville kunne styre sine krigere, når de gav ordre til at indstille kampen. Abdullah siger, at talebanere i Marjah blot er glade for at slippe. Selv lægger han ikke skjul på, at han er skuffet over, hvordan oprørsbevægelsen ifølge ham har ændret sig gennem årene.

»Det originale Taliban kæmpede ikke for penge, de kæmpede for det, de troede på og for islam. I dag kæmper alle for penge. Hvis de ikke betalte deres folk, ville de ikke tage ud på frontlinjen,« siger Abdullah.

»Taliban-kommandanterne har lov til alt: sex, musik, alkohol, at bruge penge. Alt. Men os giver de andre ordre: 'Lyt ikke til musik, bare kæmp. Spis ikke, bare kæmp. Spild ikke tiden.' Jeg har hørt, at de selv har de der store telefoner (smartphones, red.) og memory sticks, som er forbudt for os,« siger Abdullah.

Marjah var centrum for USAs indsats for at indtage Helmand i 2010. Også danske soldater deltog. I dag er byen en af Talebans hovedsæder i provinsen. Kun i byens distriktcenter sidder nogle hundrede regeringssoldater omringet af fjender.

Da nyheden om våbenhvile spredte sig i Marjah, fejrede Taleban-oprørerne i byens gader, fortæller Abdullah. Han smiler forsigtigt. Det giver ham håb.

Før tiden i Taliban var han en habil trommeslager, den slags store, øredøvende trommer, som afghanerne tager frem til festlige lejligheder. Nu håber han, at han snart kan spille igen.

»Hvis der kommer fred, vil vi holde fest med høj musik og spille på tromme i timevis. Vi vil endelig kunne slappe af,« siger han.

»Folk må ofre sig og tilgive hinanden. Det er de nødt til.«

VED CHECKPOINTET SYNGER FUGLENE

Selv ved frontlinjen på grænsen til orkenen er der håb i disse dage. Inden for murene af ler på et checkpoint synger fugle fra farverige bure, som er hængt op i et tørt træ. Bare tre dage før våbenhvilen gik i gang, rungede skud her i gården. Syv betjente blev dræbt, da oprørere, som menes at være fra Taliban, stormede checkpointet. Kun to overlevede: En gemte sig på toiletet, den anden flygtede hen over muren.

Lala Jan Agha og hans mænd bevogter nu posten. Det var

Sayeed Shah har kæmpet mod Taliban siden krigens begyndelse. I sidste uge fandt han syv af sine kolleger dræbt af formodede Taliban-krigere. Alligevel ønsker han fred mere end hævn. Fotos: Nanna Muus Steffensen

også dem, der fandt de syv dræbte betjente, som var deres venner og familiemedlemmer. Lala Jan Agha og hans mænd remser dem op ved fornavn. Den yngste af de dræbte var i starten af tyverne.

Mændene her bærer alle krigen med sig. En ung betjent løfter op i trøjen og afslører en ryg vansiret af granatsplinter. Det ser ud, som om hele ryggen er lappet sammen med en tyk tråd af kød. En anden roder med en pind i, hvad han mener er rester af en død kollega. Krigen har sat sig i dem på forskellig vis.

Med indtørrede pletter af blod ved sine fødder anerkender Lala Jan Agha, at tiden er kommet til at slutte fred. Siden våbenhvilens start har der været stille i området, og det er en lettelse, fortæller han. Før hørtes skud hver nat. De håber alle, at våbenhvilen bliver til permanent fred.

»Vi er nødt til at tilgive, ellers fortsætter vi jo bare med at slå hinanden ihjel, og det fører ikke til noget. Vi er klar til at tilgive dem, og de er nødt til at tilgive os,« siger Lala Jan Agha.

»Taliban er ikke dårlige mennesker. De har også lidt og mistet, ligesom os. De er ikke fra en fremmed planet, de er fra samme land, samme by og samme hus som os,« siger kommandanten.

Denne uges våbenhvile hedder officielt en »reduktion af volden«. Større angreb i byer og mod militærbaser er bandlyst. Mindre angreb og affyring af skud vil man se igennem fingre med.

Både politi og militær her på frontlinjen fortæller, at de har mærket tydelig forskel, efter at våbenhvilen trådte i kraft. På trods af flere episoder rundt om i landet har det da også generelt virket til, at parterne har formået at vise hinanden, at man tager situationen alvorligt.

FREMIDTENS MAGTHAVERE

Det er ikke første gang, en aftale mellem USA og Taliban er på tale.

I efteråret afbrød den amerikanske præsident Donald Trump pludselig forhandlingerne, som ellers havde nået en afgørende fase. Og efter at Taliban blev sat fra magten i 2001, tilbød bevægelsen selv en aftale, som minder en del om den, der nu er i sigte. De dengang selvsikre amerikanere folte sig overbeviste om, at de kunne vinde over Taliban med militær magt og

afviste derfor forslaget. 19 års krig senere er man nu klar til en forhandlet løsning.

»Vi har fået nok af krig. Hver dag er der lig, sår og blod. Det er nok nu,« siger gråskæggede Sayeed Shah, en af mændene på checkpointet. Han har kæmpet mod oprørerne, lige så længe krigen har været.

Efter en aftale mellem Taliban og USA følger forhandlinger mellem afghanerne selv; regeringen og Taliban. Det er her, fremtidens politiske system skal kortlægges, og udfordringer er der nok af. Regeringen vil holde fast i forfatningen, som sikrer visse rettigheder som ytringsfrihed og kvinders rettigheder. Taliban ser den forfatning som uislamisk og vil lægge mere vægt på sharia, den islamiske lov. Særligt i den uddannede elite i hovedstaden Kabul er der bekymring for, om prisen for fred skal betales med nogle af de fremskridt, som trods alt er opnået siden 2001.

Spørgsmålet er, hvad der vil ske, hvis de afghanske forhandlinger går i hårdknude. Vil de amerikanske styrker så blive for at forhindre, at landet synker ned i borgerkrig, som det skete i 90'erne, efter at Sovjetunionen forlod Afghanistan? Svaret står hen i det uvisse.

Situationen bliver endnu mere uklar af en politisk krise. Fem måneder efter præsidentvalget i september blev præsident Ashraf Ghani i sidste uge kåret som valgets vinder. Det nægter oppositionen at anerkende. De interne stridigheder tager fokus fra de kommende forhandlinger med modparten, Taliban. Hvis regeringen og Taliban ikke kan finde kompromiser, så må vi til at slås igen, siger Rahmatullah, en anden af betjentene.

»Vi vil beholde vores forfatning og de rettigheder, den giver folket og kvinder. Det er Taliban nødt til at acceptere. Det må de forstå,« siger han.

KLAR TIL SHARIA

Når det gælder den danske krig i Afghanistan, kan man ikke komme uden om Helmand. 43 danske soldater har mistet livet i Afghanistan, 38 af dem her i provinsen.

Da danske soldater frem til 2014 forsøgte at slå Taliban i Helmand tilbage samt skabe sikkerhed og fremgang for de civile, var et af problemerne, at det kunne være svært at kende forskel på, hvem der var hvem. Taliban voksede ud af den pashtunske stammekultur i området. Bevægelsen blev populær som et moralsk, omend strengt alternativ til voldslyderlige krigsherrer, der terroriserede civile op gennem 90'erne. Livet under Taliban var hårdt, i den grad for kvinder, men sharialovene var langt hen ad vejen i tråd med de eksisterende normer.

Abdul Manan Shaheed Zadah er rektor på den største skole i Loy Mandah-distriktet i Helmand med mere end 2.000 elever, både drenge og piger.

Da området for få år siden var under Talebans kontrol, blev han på skolen og fortsatte undervisningen, ifølge ham uden nogen indvendinger fra talebanerne. Helt ærligt så kan Abdul Manan Shaheed Zadah ikke se, hvad det store problem skulle være i at lade Taliban få plads ved magtens bord i Kabul.

»Jeg er ikke bange; de kommer ikke til at lave de store ændringer. Kvinders rettigheder og deres ret til uddannelse og arbejde er en del af sharialov,« siger læreren. Talebans forhandlere har sagt, at de ikke i fremtiden vil modsætte sig, at piger går i skole.

Skoledagen er ved at være omme, og rektoren sidder bag sit skrivebord i en af de lange, hvide skolebygninger. Udenfor bliver støvet i luften lyst op af eftermiddagssolen. For Abdul Manan Shaheed Zadah er det let at vælge mellem krig eller fred under islamiske leveregler.

»Jeg mener jo også, at hvis nogen stjæler en andens ting, trænger ind i hans hjem eller tager et liv, så skal hans hånd eller fod hugges af. Hvis en kvinde gør noget, som er forbudt i vores samfund, skal hun stenes. Vi er muslimer, og vi er allerede indstillet på det,« siger skolelæreren.

Så slår en dreng en pind imod en metalstang udenfor. Lyden får i hobevis af drenge til at vælte fra klasseværelserne og ud gennem skolens port. For deres skyld håber læreren, at freden kommer.

Efter 19 års krig for blandt andet at indføre demokrati og menneskerettigheder, er mange civile desperate efter at opleve fred, også hvis det betyder en vis tilbagerulning af ting som ytringsfrihed, kvinders rettigheder og demokrati især i landets mest konservative egne. Stridspunkterne i fremtidige forhandlinger mellem Taliban og den afghanske regering bliver netop de fremskridt, som særligt den uddannede elite ikke vil give køb på, men som i landsbyerne stadig kun eksisterer teoretisk.

DET SIDSTE MÅLTID

Talibaneren Abdullah hævder, at han aldrig har haft et stort had til de udenlandske soldater i sit hjemland. Han tilsluttede sig Taliban, fordi hans hjem faldt i deres hænder, og oprørerne chikanerede ham og hans sønner. Han blev talebaner under pres for at få fred og så sendt af sted til forskellige frontlinjer. 19 års krig har gravet dybe grøfter i Afghanistan, og det er for let sluppet, hvis USA trækker stikket og efterlader et land i politisk kaos, mener Abdullah. Først må de sikre freden.

»USA må tilberede et sidste måltid og få os til at sidde til bords med hinanden, for de har skabt krigen. Derefter har de lov til at rejse,« siger Abdullah.

Selv med en aftale om USAs tilbagerulning og interne afghanske forhandlinger er der ingen garanti for, at volden vil stoppe. Arbejdsløse og hardcore ideologiske talebanere kan tænkes at søge over i Islamisk Stat i Afghanistan i fremtiden. Og krigens motor, opiumsproduktionen, trives stadig i bedste velgående holdt i live af smuglere, hvis erhverv blomstrer i konfliktens uregulerede virkelighed. Alligevel tør afghanere i disse dage håbe på forandring. Også Abdullah.

»Hverken regeringen, Taliban eller USA kan sige, at de har vundet. De er ikke vinderne. Folket er vinderen, for folket har ventet, lidt og ofret alt.«